

Навчальна програма «Історія України. 9 клас. НУШ»

Розроблена на основі модельної навчальної програми «Історія України. 7—9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(авт. Гісем О. В., Бойко В. І., Василенко Я. Л., Даниленко В. М., Мартинюк О. О.,
Охредько О. Е., Сирцова О. М., Тарасюк Т. Д.)

Пояснювальна записка

Курс «Історія України» в 9 класі є продовженням систематичного вивчення курсів історії в закладах загальної середньої освіти. Його особливостями є: по-перше, курс відповідає вимогам систематичного вивчення історії та громадянської освіти; по-друге, матеріал викладається за хронологічним і змістово-логічним принципом; по-третє, у курсі простежується вплив подій світової історії на події на теренах України, а також подій на теренах України на події світової історії; по-четверте: події, які стосуються історії України, розглядаються з урахуванням територіальної цілісності України (або в кордонах сучасної України).

Головною метою курсу є сприяння формуванню в учнів та учениць загальнолюдських цінностей, а завдяки створенню в них уявлень про минуле людства та України, зокрема — розвитку почуття патріотизму й гідності, поваги до власного минулого та минулого інших народів, ознайомлення з процесами розвитку людського суспільства, взаємовідносин людини із суспільством і природою через осмислення минулого, сучасного та взаємозв'язку між ними й взаємовпливу, відданості політичним, морально-духовним і культурним цінностям українського народу, прихильності ідеям миру, демократії, прав і свобод.

Мета реалізовується через виконання таких завдань:

- продовження формування усвідомленого вивчення історії;
- надання необхідного понятійного апарату
- формування навичок дослідницької діяльності відповідно до вікових особливостей учнів та учениць;
- формування здатності до практичного використання, творчого втілення набутих компетентностей у повсякденному житті суспільства й особистості.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах, а саме:

- повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів;
- забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти;
- дотримання принципів академічної доброчесності;
- становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування культури здорового способу життя учня;
- створення освітнього середовища без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу

Під час реалізації програми учні та учениці відповідно до Додатка 17 Державного стандарту базової середньої освіти, використовуючи змістовий потенціал курсу, мають продовжувати комплексно формувати такі ключові компетентності:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність; • навчання впродовж життя;
- громадянська та соціальна компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість і фінансова грамотність.

А також предметні компетентності:

- хронологічна компетентність, тобто вміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причинно-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни й тяглість життя суспільства;
- просторова компетентність — уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежність у розвитку суспільства, господарства, культури й природного довкілля;
- інформаційна компетентність — уміння працювати із джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їхню надійність, виявляти та критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел;
- логічна компетентність — уміння визначати й застосовувати теоретичні поняття для аналізу та пояснення історичних подій і явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого й зіставляти різні його інтерпретації;
- аксіологічна компетентність — уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу або відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

Курс має розвивати пізнавальний інтерес учнів та учениць до минулого через створення умов для активної взаємодії між ними та вчителем/вчителькою, адже постійне залучення учнівства до активної різноманітної діяльності може забезпечити реальне досягнення позитивних результатів. Ціннісний компонент спрямований на формування учнів та учениць як повноцінних людей, які знають загальновизнані правила поведінки, дотримуються їх у школі й поза школою, не байдужі до нехтування ними та реагують відповідно до можливостей. Вони орієнтують на рефлексію про принципи власної поведінки й поведінки інших людей, застосування вмінь розв'язувати світоглядні (ціннісні, моральні) конфлікти та робити відповідальний вибір.

У викладанні курсів пріоритетними є:

- формування інтересу до історії;
- набуття системних сучасних знань про факти, події, явища, тенденції в розвитку України та світу;
- розвиток історичного, критичного і творчого мислення, здатності розуміти загальний перебіг історичного процесу та проблеми, що постають перед країною і світом, уміти формулювати й обстоювати власні погляди;
- удосконалення базових методів дослідження історії в межах навчального курсу;
- ознайомлення зі світовими культурними надбаннями, зокрема із цінностями та історико-культурними традиціями українського народу;
- усвідомлення ключових соціальних процесів, що впливають на життя людей, бачення суспільних явищ у конкретно-історичних умовах.

Курс «Історія України» складається з тем і 5 розрахований на 54 години.

Структура курсу

Тема 1. Вступ. «Довге» XIX століття в історії України: територія, населення, влада. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
Тема 2. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.
Тема 3. Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст.
Тема 4. Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.
Тема 5. Україна початку XX ст. перед викликами модернізації

№	Очікувані результати навчання	Тема уроку	Види навчальної діяльності, орієнтовні
---	-------------------------------	------------	--

			приклади
Тема 1. Вступ. «Довге» ХІХ століття в історії України: територія, населення, влада. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці ХVІІІ – у першій половині ХІХ ст.			
1	Учень/учениця: називає дати публікації «Енеїди», «Історії Русів», «Кобзаря», діяльності Кирило-Мефодіївського братства, ліквідації греко-католицької церкви на Правобережжі, відкриття Харківського й Київського університетів; визначає хронологічні межі війн Російської імперії з Французькою та Османською імперіями; час існування	Ранній Новий час в історії України: здобутки і втрати. Відлуння європейських подій ХVІІІ ст. в Україні..	Фронтальна робота: • розповідь та пояснення вчителя/вчительки; • фронтальна бесіда вчителя/вчительки з класом; • виконання учнями та ученицями пізнавальних завдань, інтерактивних вправ, проведення дидактичних ігор; • колективні обговорення (дискусія) за темами: «Чи відповідав адміністративний устрій українських земель у складі Російської імперії історико географічним регіонам України?», «Що зумовило відмінності в розвитку Півдня України?», «Що дало поштовх українському національному відродженню?», «Чому Тарас Шевченко став символом українського національного руху?»;
2	Задунайської Січі, Чорноморського/Кубанського козацького війська, першого етапу українського національного відродження, початку промислового перевороту, Польського національного повстання; особливості господарювання, вплив на них кріпосницьких відносин; установлює послідовність ключових подій, синхронізує події в різних регіонах світу; • наводить приклади залежності господарської діяльності від географічних і кліматичних умов; мистецьких творів	Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Російської та Австрійської імперій. Російське самодержавство як політична система.	адміністративний устрій українських земель у складі Російської імперії історико географічним регіонам України?», «Що зумовило відмінності в розвитку Півдня України?», «Що дало поштовх українському національному відродженню?», «Чому Тарас Шевченко став символом українського національного руху?»;
3	авторства Івана Сошенка, Василя Штернберга, Василя Тропініна, Дмитра Левицького, Володимира Боровиковського, Івана Мартоса;	Українська територія та її залюдненість: чисельність, соціальний і національний склад населення. Іншоетнічні групи на українській території: поляки, росіяни, кримські татари, євреї, німці та ін. Запровадження «смуги осілості» для євреїв підросійської України.	національному відродженню?», «Чому Тарас Шевченко став символом українського національного руху?»;
4	Ознаки модернізації. Україна в ХІХ столітті: між традиційним укладом життя та викликами модернізації. Європейські зв'язки України в Ранній Новий час.	Ознаки модернізації. Україна в ХІХ столітті: між традиційним укладом життя та викликами модернізації. Європейські зв'язки України в Ранній Новий час.	• виконання письмових робіт (написання коротких есе); • перегляд тематичних навчальних, документальних фільмів і відеоматеріалів, презентацій. Індивідуальна робота:
5	Нові російські порядки: імперське освоєння українського простору. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі та	Нові російські порядки: імперське освоєння українського простору. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі та	• виконання вправ на визначення причин, приводу, змісту, результатів і наслідків історичної події, явища або процесу;

	• розповідає про українські ополченські полки в російській армії та населення українських земель на боці імператора	Гетьманщини. Чиновницький апарат у відносинах з центральною імперською владою і місцевим населенням.	• розрізнення фактів і суджень у запропонованому тексті/уривку з історичного джерела; • виконання вправ із добору інформації за заданими критеріями за допомогою визначених пошукових систем; • визначення ключових історичних пам'яток, складання їхнього опису за зображенням, визначення стилю; • самостійне складання завдань: система запитань, кросворди; • поповнення словникового запасу відповідними поняттями й термінами (термінологічні диктанти); • складання хронологічних, синхроністичних таблиць, змістових таблиць, ментальних карт, «асоціативних кушів», структурно-логічних схем тощо.
6	Наполеона I в легіоні Яна Домбровського; становище жінки в українському суспільстві кінця XVIII — першої половини XIX ст.; • описує соціальний та етнічний склад населення, сімейне й повсякденне життя населення українських міст	Французько-російська війна 1812 р. та плани Наполеона щодо Східної Європи. Українські ополченські полки в російській армії та мешканці України на боці Наполеона I в легіоні Яна Домбровського	
7	і сіл кінця XVIII — першої половини XIX ст.; систему освіти; • пояснює особливості адміністративно територіального устрою українських земель у складі Російської імперії, господарського життя та поширення ринкових відносин на Півдні	Соціальні та економічні зміни: криза кріпосницької системи, розмивання станових перегородок. Шляхетсько-дворянська верства. Життя сільської громади. Міщани: ремісники, торговці, підприємці.	
8	України; • впізнає пам'ятки української культури кінця XVIII — першої половини XIX ст.; визначає мистецькі стилі; • пояснює особливості	Початок індустріальної революції. Нова модель соціально-економічного розвитку Півдня України. Порто-франко Одеси.	Групова робота (у складі пар та/або малих груп):
9	чумацького промислу, розвитку Півдня України; зміст першого етапу національного відродження; наслідки Польського національного повстання 1830—1831 рр. для українських земель; • співвідносить адміністративний устрій українських земель у складі Російської імперії з	Початок українського національного руху («національне відродження»): шляхетський етап. Асимілятори і традиціоналісти. Новгород-Сіверський гурток автономістів. Харківський осередок українського руху. Формування сучасної	• виконання дидактичних вправ з орієнтування в історичному часі та просторі, опанування нових понять і термінів; • спільне виконання завдань у межах дослідницької діяльності (робота з текстовими й візуальними джерелами, хронологічними та синхроністичними таблицями, контурними

	історико-географічними регіонами України;	національної ідентичності.	картами);
10	• позначає на карті основні адміністративні одиниці, події на теренах України, пов'язані з війнами Російської імперії, Польським національним повстанням тощо; використовує інформацію з історичних і географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу для опису та характеристики цих подій, явищ, процесів; • розуміє, пояснює та застосовує поняття й	Соціальні та політичні рухи. Польське повстання 1830–1831 рр. і його наслідки для України. «Українське питання» в баченні російської влади й громадськості. Імперська «теорія офіційної народності» («православ'я – самодержавство – народність»). Ліквідація Греко-католицької церкви в Російській імперії.	• робота з додатковими джерелами: – підготовка повідомлень/презентацій за темою (на вибір): «Українці у війнах Російської імперії першої половини ХІХ ст.», «Початок українського національного відродження», «Промисловий переворот на українських землях», «Українське село першої половини ХІХ ст. Повсякденне життя», «Стосунки в сім'ї, становище жінки-кріпачки», «Чумацький промисел», «Михайло Щепкін та Карпо Соленик: становлення професійного театру» тощо;
11	терміни: «губернія», «повіт», «самодержавство», «воєнні поселення», «промисловий переворот»,	Кирило-Мефодіївське братство та ідея всеслов'янської республіки-федерації.	становище жінки-кріпачки», «Чумацький промисел», «Михайло Щепкін та Карпо Соленик: становлення професійного театру» тощо;
12	«чумаки», «дворянський маєток», «єврейські містечка (штетли)», «порто-	Історія Харківщини в кінці ХVІІІ - у І половині ХІХ ст.	– добір експонатів для віртуального музею «Українське село (місто) першої половини ХІХ ст.»;
13	франко», «автономісти», «романтизм», «класицизм», «масони», «зросійщення», «професійний театр», «національне	Узагальнення з теми: "Українські землі у складі Російської імперії наприкінці ХVІІІ – у першій половині ХІХ ст."	– укладання екскурсійного/туристичного маршруту: «Одеса», «Качанівка» тощо;
14	відродження», «декабристи»; • дає характеристику історичним персоналіям (Іван Котляревський, Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Петро Гулак Артемовський, Василь Каразін, Григорій Квітка Основ'яненко, Євген Гребінка, Микола Гоголь, Михайло Максимович, Михайло Остроградський, Йосип Витвицький) із використанням інформації	Тематичне оцінювання	– мінідослідження «Програмові документи декабристів», «Кирило-Мефодіївське братство», «Листопадове повстання та його наслідки для України», «Евеліна (Єва) Ганська, Софія Потоцька, Олександра Браницька — відомі жінки першої половини ХІХ ст.», «Вікентій Беретті — архітектор класицизму».

з різних джерел, зокрема, відео- та аудіоматеріалів, матеріалів музейних експозицій; формулює власні судження про вчинки історичних осіб; • встановлює передумови, причини та наслідки національного відродження першої половини XIX ст.; • характеризує діяльність Кирило Мефодіївського братства та ідеї всеслов'янської республіки-федерації; • виявляє регіональні особливості розвитку українських земель наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.; • аналізує зміст програмових документів декабристів та Кирило-Мефодіївського братства щодо бачення майбутнього українських земель; • визначає місце України у війнах Російської імперії з Французькою і Османською імперіями; • формулює історичне значення діяльності Кирило-Мефодіївського братства на державотворчі процеси України; • висловлює власну думку щодо тези, що Тарас Шевченко став символом українського національного руху		Диференціація: • вправи різного рівня складності з визначення історичної постаті, аналізу історичного джерела; пошук та розрізнення первинних і вторинних джерел на задану тему; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому науково-популярному тексті; • створення повідомлення для соціальної мережі на обрану історичну тематику; • створення образу (словесного, візуального) обраної історичної події, явища; • вправи для роботи з історичною (контурною) картою
Тема 2. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.		

15	Учень/учениця: • називає дати виходу «Русалки Дністрової», «Зорі Галицької», діяльності Головної руської ради, скасування панщини; визначає хронологічні межі діяльності «Руської трійці», подій «Весни народів» на західноукраїнських землях; установлює послідовність ключових	Адміністративно-територіальний устрій українських регіонів у складі Австрійської імперії. Соціальний та етнічний склад населення. Організація імперської влади. Реформи Марії Терезії та Йосифа II. «Освічений абсолютизм».	Фронтальна робота: • пояснення вчителя/вчительки; • бесіда вчителя/вчительки з класом; • виконання учнями та ученицями дидактичних і пізнавальних завдань, інтерактивних вправ; • колективні обговорення (дискусія) за темами: «Греко-католицька церква та українське національне відродження», «Револьюційний зміст “Русалки Дністрової”», «Здобутки “Весни народів” на західноукраїнських землях», «Спільне й відмінне в розвитку Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття»;
16	подій, синхронізує події в різних регіонах світу; • наводить приклади змін в українському суспільстві, зумовлених початком національного відродження та впливом «Весни народів», та	Початки українського національного руху в Австрійській імперії. Закарпатські «будителі». Товариство галицьких греко-католицьких священників.	на неперервності в історії суспільства, пояснює цю взаємодію; • розкриває зміст діяльності «Руської трійці» та першої політичної організації українців —
17	Головної руської ради та її національної програми; • описує соціальний та етнічний склад	Національна діяльність Греко-католицької церкви. Гурток «Руська трійця». Дискусія про абетку (кирилиця чи латиниця) в Галичині.	розвитку Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття»; • виконання письмових робіт (узагальнення матеріалу, написання коротких есе); • перегляд тематичних навчальних та документальних фільмів і відеоматеріалів, презентацій, розвідок.
18	населення, сімейне й повсякденне життя населення міст і сіл Галичини кінця XVIII — першої половини XIX ст., систему освіти, перший досвід парламентської діяльності українських депутатів, аграрні зміни на українських землях у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.; • вирізняє відмінності	Гурток «Руська трійця». Історія альманаху "Русалка Дністровая"	Індивідуальна робота: • виконання вправ на визначення причин, приводу, результатів і наслідків історичної події, явища або процесу; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому тексті/уривку з історичного джерела;
19	адміністративно-територіального устрою	«Весна народів» та суголосні їй події в Галичині, Буковині й Закарпатті в 1848–1849 рр. Скасування панщини. Перша політична організація українців – Головна Руська рада та її національна програма. Газета «Зоря Галицька». Українці в австрійському парламенті.	документальних фільмів і відеоматеріалів, презентацій, розвідок. Індивідуальна робота: • виконання вправ на визначення причин, приводу, результатів і наслідків історичної події, явища або процесу; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому тексті/уривку з історичного джерела; • добір інформації за заданими критеріями за
20		Урок узагальнення та тематичного контролю	

21	західноукраїнських земель; регіональну специфіку повсякденного сільського і міського життя; пояснює імперський характер цього поділу, регіональну специфіку повсякденного сільського й міського життя, революційний зміст	Практична робота: становлення сучасної української літературної мови. «Енеїда» І. Котляревського. Теми та образи української романтичної літератури. Тарас Шевченко і «Кобзар».	допомогою визначених алгоритмів або пошукових систем для виконання практичних робіт, підготовки презентацій; • наведення прикладів ключових історичних пам'яток, складання їхнього опису за зображенням;
22	«Русалки Дністрової»; • пояснює на прикладах відмінності національного відродження на західноукраїнських	Практична робота: Створення побутової карти за твором І. Котляревського "Енеїда"	• формулювання тестових завдань, окремих запитань, опитувальників тощо; • застосування нових понять і термінів для
23	землях; особливості адміністративно-територіального устрою західноукраїнських земель у складі Австрійської імперії, господарського життя та поширення ринкових відносин; • наголошує на ролі греко-католицького духовенства в житті західноукраїнського суспільства, особливостях українського руху на Закарпатті та Буковині; • позначає на карті основні	Повсякденне життя сільського і міського населення. Сільська та міська забудова (приватний і громадський простори). Житло і побут дворянина (шляхтича), купця, міщанина, селянина. Одяг. Публічна і приватна гігієна. Емансипація селянства. Становище жінки.	підготовки усних виступів; • складання хронологічних таблиць, ментальних карт, «асоціативних кущів» тощо. Групова робота (у складі пар та/або малих груп): • виконання дидактичних вправ з орієнтування в історичному часі та просторі; • виконання завдань у межах дослідницької діяльності (робота з текстовими й візуальними
24	адміністративні одиниці українських земель у складі Австрійської імперії; використовує інформацію з історичних і географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу для опису та характеристики цих подій, явищ, процесів; • розуміє, пояснює та застосовує поняття й терміни: «будителі», «холерні бунти», «Весна народів»; • дає характеристику історичним персоналіям	Підсумковий урок	джерелами, хронологічними та синхроністичними таблицями, контурними картами); • робота з додатковими джерелами: – підготовка повідомлень/презентацій за темою (на вибір): «Село і місто Галичини початку XIX ст.: повсякденне життя», «Руська трійця», «Будителі Закарпаття» тощо; – добір експонатів для віртуального музею

(Андрій Бачинський, Іван Могильницький, Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький, Лук'ян Кобилиця, Олександр Духнович, Михайло Вербицький, Лука Долинський) із використанням інформації з різних джерел, зокрема, відео- та аудіоматеріалів, матеріалів музейних експозицій; формулює власні судження про вчинки історичних осіб; • встановлює передумови, причини та наслідки національного відродження на українських землях у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.; • виявляє спільне й відмінне в розвитку Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття; • оцінює здобутки «Весни народів» на західноукраїнських землях; • висловлює власну думку щодо ролі греко-католицької церкви в національному відродженні першої половини XIX ст. на українських землях у складі Австрійської імперії		«“Весна народів” на західноукраїнських землях»; – укладання галереї діячів початку українського національного відродження на західноукраїнських землях (зображення, короткий зміст діяльності); – порівняльне мінідослідження «“Руська трійця” і Кирило-Мефодіївське братство», «“Русалка Дністровая” і “Кобзар”» тощо. Диференціація: • підготовка інтерактивних робочих листів; • створення образу (словесного, візуального) обраної історичної події, явища; • вправи для роботи з історичною (контурною) картою різного рівня складності з проявами історичного мислення
Тема 3. Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст.		

25	Учень/учениця: • називає дати виходу журналів «Основа», «Громада», видання Валуєвського циркуляра та Емського указу, заснування Театру корифеїв; визначає хронологічні межі: Кримської війни, реформ 60—70-х рр. XIX ст., громадівського руху, Польського повстання (січневого), діяльності Південно-Західного відділу Російського географічного товариства; установлює послідовність ключових подій, синхронізує події на українських землях із подіями в різних регіонах світу; • називає лідерів	Україна в контексті міжнародних політичних подій середини XIX ст. Східна (Кримська) війна 1853–1856 рр. як поштовх до реформ у Російській імперії. Українці у Східній (Кримській) війні.	Фронтальна робота: • розповідь та пояснення вчителя/вчительки; • бесіда вчителя/вчительки з класом; • одночасне виконання учнями та ученицями пізнавальних завдань; • колективні обговорення (дискусія) за темами: «Український вимір Кримської війни», «Реформи 60—70-х рр. XIX ст. і доля українського селянства», «Громадівський рух та урядові заборони», «Особливості індустріалізації окремих регіонів українських земель», «Зміни в повсякденному житті під впливом процесів модернізації»; • виконання письмових робіт (написання коротких есе); • дидактичні та інтерактивні ігри;
26	громадівського руху, кримськотатарського відродження; • описує	Ліквідація кріпацтва та реформи 1860–1870-х рр.	(написання коротких есе); • дидактичні та інтерактивні ігри; • перегляд навчальних, документальних фільмів, тематичних передач, презентацій, 3D-моделей. Індивідуальна робота: • виконання вправ на визначення причин, приводу, результатів і наслідків історичної події, явища або процесу;
27	основні напрями діяльності хлопоманів, громадівців, Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, «Братства (братерства) тарасівців»; • з'ясовує та пояснює сутність реформ 60—70-х рр. XIX ст. та їхній вплив на долю українських міст і сіл; • описує зміни в соціальній структурі населення та поглядах на	Реформи 1860-1870-х рр. Модернізація промисловості й сільського господарства. Торгівля. Втягнення підприємств України в імперський ринок. Урбанізація. Зміни в транспортному сполученні: пароплавні компанії і розбудова залізничної мережі.	
28	становище жінки, процес становлення української інтелігенції; зміни вигляду міст; • розповідає про модернізацію системи освіти, жіночу освіту, розвиток науки та мистецтва,	Зміни в соціальній структурі населення. Становлення української інтелігенції. Розширення сфери застосування найманої праці. Формування	

	діяльність Театру корифеїв, меценатство; • виокремлює основні політичні та соціально економічні зміни	робітництва. Труднощі адаптації селян до міських умов життя. Українські підприємці.	повідомлення на задану вчителем/вчителькою тему; • наведення прикладів ключових історичних пам'яток, складання їхнього опису за зображенням; • поповнення словникового запасу відповідними поняттями й термінами шляхом опрацювання науково-популярних текстів, тематичних передач, документальних фільмів; • складання хронологічних таблиць, ментальних карт, «асоціативних кушів», кросвордів тощо. • оцінювання якості виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. Групова робота (у складі пар та/або малих груп):
29	періоду; теми і сюжети творчості Миколи Пимоненка, Сергія Васильківського, Миколи Мурашка та інших; • пояснює переваги ринкової економіки та важливість чесної конкуренції для розвитку суспільства на основі аналізу економічних процесів другої половини ХІХ ст.; причини антиєврейських погромів 1881—1884 рр.; наслідки Польського повстання 1863—1864 рр. для поляків та українців; • розпізнає та визначає належність культурно історичних пам'яток до мистецького стилю;	Український національний рух: організаційно-культурницький (інституційний або народницький) етап. Хлопомани і громадський рух. Київська громада. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства. Молоді громади. «Братство (Братерство) тарасівців». Ідейні основи українського руху: Володимир Антонович і Михайло Драгоманов. Валуєвський циркуляр і Емський указ.	• взаємодія учнів та учениць під час роботи з історичними джерелами або добору джерел для опису історичних подій, явищ і процесів; • вправа на визначення моральних пріоритетів та формування демократичних цінностей; • робота з додатковими джерелами: – підготовка повідомлень/презентацій про видатних постатей періоду; – добір експонатів для віртуального музею (на вибір): «Кримська війна та Україна», «Цукрова промисловість України
30	• позначає на карті події Кримської війни на теренах України, першу залізницю, регіони виробництва цукру, регіони, що зазнали швидкої індустріалізації; використовує інформацію з історичних і географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу для опису та характеристики цих подій, явищ, процесів; • розуміє, пояснює та застосовує поняття й терміни: «Київська козаччина», «земство»,	Польський, єврейський та кримськотатарський руху в Україні. Польське повстання 1863–1864 рр. та його наслідки для поляків і українців. Громадсько-політичне та культурне життя єврейського населення: ортодокси та асимілятори. Сіонізм. Кримськотатарське національне відродження.	
31	«тимчасовозобов'язані селяни», «хлопомани», «громадівці», «страйк», «емансипація»,	Практична робота: Проаналізувати політику російської імперської влади в	

	«меценат», «реалізм», «секуляризація», «погром»; • дає характеристику історичним персоналіям (Володимир Антонович, Михайло Драгоманов,	Україні на підставі Валуєвського циркуляру, Емського указу та інших доступних офіційних актів	XIX ст.», «Українські меценати (на прикладі родин Терещенків, Ханенків та інших», «Український театр і його видатні
32	Олександр Кониський, Борис Грінченко, Микола Міхновський, Євген Чикаленко, Ісмаїл Гаспринський, Микола Бекетов, Ілля Мечников, Іван Пулюй та інші) із використанням інформації з різних джерел, зокрема, відео- та аудіоматеріалів, матеріалів музейних експозицій; формулює власні судження про вчинки історичних осіб; • характеризує громадсько-політичне та культурне життя єврейського населення, кримськотатарського національного відродження; • аналізує зміст і характеризує основні ідеї громадівського руху щодо бачення подальшої долі України; • визначає та характеризує наслідки реформ 60—70-х рр. XIX ст., Валуєвського циркуляра та Емського указу щодо розвитку українського руху; • порівнює причини й наслідки селянської реформи 1861 р. та аграрної реформи в Австрійській імперії; • формулює історичну роль громадівського руху; причини початку кримськотатарського	Тематичне оцінювання	представники: Марко Кропивницький, брати Тобілевичі (Іван Карпенко-Карий, Микола Садовський, Панас Саксаганський), Михайло Старицький, Марія Заньковецька», «Реалізм українського мистецтва та літератури», «Українські вчені й винахідники другої половини XIX ст.», «Євреї на українських землях у другій половині XIX ст.» тощо; – порівняльне мінідослідження «Селянська реформа 1861 р. та аграрна реформа в Австрійській імперії 1848—1851 рр.». Диференціація: • вправи різного рівня складності з визначення історичної постаті, аналізу історичного джерела; пошук та розрізнення первинних і вторинних джерел на задану тему; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому науково-популярному тексті; • створення повідомлення для соціальної мережі на обрану історичну тематику; • створення образу (словесного, візуального) обраної історичної події; • вправи для роботи з історичною (контурною)

	відродження, політизації українського руху; • висловлює власну думку щодо еволюції поглядів українських діячів щодо подальшої долі України		картою, порівняння інформації з різних карт, визначення її повноти та достовірності; • створення рекламного продукту на основі історичного краєзнавчого матеріалу
--	---	--	--

Тема 4. Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.

33	Учень/учениця: • називає дати: утворення Австро-Угорщини, початок діяльності Галицького сейму, утворення товариства «Просвіта», відкриття Чернівецького університету, заснування Товариства імені Тараса Шевченка, Русько-української радикальної партії, Української національно-демократичної партії; указує хронологічні межі формування народовського напрямку в українському русі, реалізації політики «нової ери», першої хвилі масової трудової еміграції; установлює послідовність ключових подій, синхронізує події на українських землях із подіями в різних регіонах світу; • виокремлює основні політичні та соціально економічні зміни, регіональні особливості, що зумовлені процесами модернізації; • описує зміни в повсякденному житті села й міста; протиборство москвофілів і народовців;	Зміни у політичному становищі західноукраїнських регіонів у зв'язку з перетворенням Австрійської імперії на АвстроУгорську, запровадженням конституційно-парламентського устрою та децентралізацією. «Українське питання» в політиці австрійської влади.	Фронтальна робота: • розповідь та пояснення вчителя/вчительки, бесіда з класом; • виконання пізнавальних завдань, інтерактивних вправ; • колективні обговорення (дискусія) за темами: «Які наслідки для західноукраїнських земель мало залізничне будівництво?», «Чи вирішувала трудова еміграція соціально-економічні проблеми західноукраїнських земель?», «Як народовці й москвофіли домагалися підтримки населення?»; • виконання письмових робіт (написання коротких есе); • перегляд тематичних, документальних навчальних фільмів і відеоматеріалів, тематичних передач, презентацій, 3D-моделей. Індивідуальна робота: • виконання вправ на визначення причин, приводу, результатів і наслідків історичної події, явища або
34	межі формування народовського напрямку в українському русі, реалізації політики «нової ери», першої хвилі масової трудової еміграції; установлює послідовність ключових подій, синхронізує події на українських землях із подіями в різних регіонах світу; • виокремлює основні політичні та соціально економічні зміни, регіональні особливості, що зумовлені процесами модернізації; • описує зміни в повсякденному житті села й міста; протиборство москвофілів і народовців;	Національно-політичні й культурні течії в українському русі Галичини і Буковини: русофіли («москвофіли») і народовці («українофіли»). Гасло «органічної праці». Налагодження контактів Київської громади з галицькими народовцями. Зародження ідеї «соборної України». Радикальний рух у Галичині.	
35	модернізації; • описує зміни в повсякденному житті села й міста; протиборство москвофілів і народовців;	Зростання української політичної активності. Українсько-польське суперництво в	

	зародження українського феміністичного руху в Галичині; • з'ясовує та пояснює суть політики “нової ери”, процесу перетворення Галичини на “Український П’ємонт”; негативні й позитивні наслідки трудової еміграції; • вказує на особливості	Галичині. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні. Народовська політика «нової ери». Утворення політичних товариств і політичних партій.	процесу; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому тексті/уривку з історичного джерела; • виконання вправ із добору інформації за заданими критеріями за допомогою визначених пошукових систем;
36	боротьби між українським і польським рухами в Галичині, відносин українського руху з єврейським; • описує напрями діяльності народовців, москвофілів, радикалів, перших українських політичних партій у Галичині, товариства «Просвіта», Товариства імені Тараса Шевченка;	Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських регіонів. Пореформені (після скасування панщини в 1848 р.) зміни у становищі селянства. Нафтова промисловість Дрогобиччини. Кооперативний рух. Трудова еміграція.	• стильовий аналіз історичних пам’яток, складання їхнього опису; • поповнення словникового запасу відповідними поняттями й термінами; • складання хронологічних таблиць, ментальних карт, «асоціативних кущів» тощо. • оцінювання якості виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв’язку.
37	українського представництва в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні; • пояснює поширення кооперативів, появу	Практична робота: Скласти порівняльну таблицю розвитку українського руху в Російській та Австро-Угорській імперіях у XIX ст.	Групова робота (у складі пар та/або малих груп):
38	масової трудової еміграції; визначає та описує напрями трудової еміграції українців, роль і місце українських регіонів у господарському житті Австро-Угорської імперії; оцінює рівень розвитку регіону, поступову втрату впливу москвофілів на політичні процеси; • позначає на карті українські землі, які входили до складу Австро-Угорщини, напрями трудової еміграції українців, промислові,	Тематичне оцінювання	• виконання дидактичних вправ з орієнтування в історичному часі та просторі; • виконання завдань у межах дослідницької діяльності (робота з текстовими й візуальними джерелами, хронологічними та синхроністичними таблицями, контурними картами); • робота з додатковими джерелами: – підготовка повідомлень/презентацій за

культурні та релігійні центри; використовує інформацію з історичних і географічних карт, іншого умовно графічного матеріалу для опису та характеристики цих подій, явищ, процесів; • розуміє, пояснює та застосовує поняття й терміни: «народовці», «нова ера», «радикали», «русофіли», «москвофіли», «український П'ємонт», «трудова еміграція», «кооперативний рух», «сервітути», «фемінізм»; • дає характеристику історичним персоналіям (Олександр Барвінський, Юліан Бачинський, Юліан Романчук, Михайло Грушевський, Іван Франко, Іван Боберський, Наталя Кобринська, Іван Воробкевич, Юрій Федькович, Лесь Мартович та інші) із використанням інформації з різних джерел, зокрема, відео- та аудіоматеріалів, матеріалів музейних експозицій; формулює власні судження про вчинки історичних осіб; • характеризує процес децентралізації Австро Угорщини та його вплив на розвиток українського руху; • аналізує українське питання в контексті політики австрійської влади; • оцінює роль конституційно-парламентської системи в розвитку та		темою (на вибір): «Зародження кооперативного руху в Галичині», «Верховинська акція», «Михайло Грушевський. Наукове товариство імені Тараса Шевченка» тощо; – добір експонатів для віртуального музею «Повсякдення. Друга половина XIX ст.», «Перша хвиля трудової еміграції українців», «Український феміністичний рух у Галичині»; – укладання екскурсійного/туристичного маршруту (на вибір): «Львів/Чернівці/Ужгород наприкінці XIX ст.», «Нафтові промисли Галичини», «Видобуток солі в Галичині та на Закарпатті» тощо. Диференціація: • вправи різного рівня складності з визначення історичної постаті, аналізу історичного джерела; пошук та розрізнення первинних і вторинних джерел на задану тему; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому науково-популярному тексті; • створення повідомлення для соціальної мережі на обрану історичну тематику; • створення образу (словесного, візуального) обраної історичної події; • вправи для роботи з
---	--	---

	зміцненні національних рухів народів Австро-Угорської імперії, зокрема, українців; • порівнює та з'ясовує спільне й відмінне в соціально-економічному розвитку українських земель у складі Російської імперії та Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.; • визначає причини та наслідки виникнення радикального руху; • формулює історичне значення перетворення Галичини на «Український П'ємонт»; • висловлює власну думку щодо здобутків українського руху на західноукраїнських землях		історичною (контурною) картою, порівняння інформації з різних карт, визначення її повноти та достовірності; • створення рекламного продукту на основі краєзнавчого матеріалу
--	--	--	--

Тема 5. Україна початку XX ст. перед викликами модернізації

39	Учень/учениця: • називає дати заснування Революційної української партії, газети «Хлібороб», масштабних єврейських погромів, виникнення «Просвіт» у Наддніпрянській Україні, створення Товариства українських поступовців; обрання митрополитом Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького, утворення товариств «Сокіл», «Січ», «Пласт», проведення селянського страйку в Галичині, запровадження загального виборчого права для чоловіків в Австро-Угорщині; визначає хронологічні межі	Населення України на початку XX ст. Індустріальна модернізація. Міста як осередки великого підприємництва, торгівлі та фінансів. Економічна криза 1900–1903 рр.	Фронтальна робота: • розповідь та пояснення вчителя/вчительки; • бесіда вчителя/вчительки з класом; • одночасне виконання учнями та ученицями пізнавальних завдань; • колективні обговорення (дискусія) за темами: «Столипінська реформа та доля українського селянства», «Українські партії між національною і соціальною ідеями», «Індустріалізація українських земель: економічні і соціальні наслідки», «Зміни в повсякденному житті», «Що дала Галичині
40	створення Товариства українських поступовців; обрання митрополитом Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького, утворення товариств «Сокіл», «Січ», «Пласт», проведення селянського страйку в Галичині, запровадження загального виборчого права для чоловіків в Австро-Угорщині; визначає хронологічні межі	Розвиток монополій. Регіональна спеціалізація промисловості й сільського господарства. Проведення в Україні столипінської аграрної реформи. Переселенські рухи.	
41	загального виборчого права для чоловіків в Австро-Угорщині; визначає хронологічні межі	Український національний рух: політичний етап. Радикалізація руху.	

	діяльності Української думської громади, столипінських реформ, справи «Бейліса»; установлює послідовність ключових подій, синхронізує події на українських землях із подіями в різних регіонах світу; • називає лідерів українських політичних партій; відомих меценатів початку ХХ ст, (Ханенки, Терещенки та інші); твори мистецтва Олександра Мурашко, Івана Труша, Василя Кричевського, Казимира Малевича та інших; літературні твори Михайла Коцюбинського, Лесі Українки, Василя Стефаника, Ольги Кобилянської та інших; архітектурні споруди, збудовані за проєктами Владислава Городецького; музичні твори Миколи Лисенка; українських вчених і винахідників початку ХХ ст.: • розповідає про розвиток науки та мистецтва; педагогіки (Софія Русова, Христина Алчевська); події першої російської революції 1905—1907 рр. на теренах України (рідного краю); • описує основні напрями діяльності українських політичних партій, Української думської громади, «Просвіт»; повсякденне життя українців	Автономістська й самостійницька течії в національному русі. Розбудова політичних партій. Утворення національних організацій культурноосвітнього та військово-спортивного спрямування.	розбудова нафтових промислів?», «Негативні й позитивні наслідки трудової еміграції», «Чи стала Східна Галичина “Українським П’ємонтом”?»; • виконання письмових робіт (написання коротких есе); • дидактичні та інтерактивні ігри; • перегляд навчальних, документальних фільмів, тематичних передач, презентацій, 3D-моделей. Індивідуальна робота: • виконання вправ на визначення причин, приводу, результатів і наслідків історичної події, явища або процесу; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому тексті/уривку з історичного джерела; визначення за історичними джерелами періоду, епохи; • підготовка короткого повідомлення на задану вчителем/вчителькою тему; • наведення прикладів ключових історичних пам’яток, складання їхнього опису за зображенням; • поповнення словникового запасу відповідними поняттями й термінами шляхом опрацювання науково-популярних текстів, тематичних передач,
42		Консолідація української нації. Українці в російській революції 1905–1907 рр. Українське представництво в російській Державній Думі та австрійських парламентських установах – Галицькому сеймі і Державній раді	
43		Український національний рух і його опоненти в умовах пореволюційної (столипінської) реакції 1907–1914 рр.	
44		Товариство українських поступовців.	
45		Посилення імперського тиску з боку російської влади. Діяльність чорносотенців. Антиєврейські погроми. «Справа Бейліса». Посилення соціальної і політичної напруженості.	
46		Повсякдення села та міста. Громада як форма організації	

	зазначеного періоду; релігійне життя на західноукраїнських землях на початку XX ст.; - описує зміни в соціальній структурі населення та поглядах на становище жінки, процес становлення української інтелігенції; зміни вигляду міст на початку XX ст.; зміни в системі освіти; відносини українських політичних партій із загальноросійськими політичними партіями; - з'ясовує та пояснює сутність аграрної реформи Петра Столипіна та переселення на Схід, «справи Бейліса»; - виокремлює основні політичні та соціально економічні зміни періоду; - пояснює причини політизації українського руху, антиєврейських погромів; - розпізнає та визначає належність культурно історичних пам'яток до мистецького стилю; - позначає на карті регіони, що зазнали швидкої індустріалізації, події першої російської революції 1905—1907 рр., напрямки переселенських рухів, еміграції українців тощо; використовує інформацію з історичних і географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу для опису та характеристики цих подій, явищ, процесів; - розуміє, пояснює та	сільського населення, відмінність української сільської громади від російської общини. Заняття та умови праці селян і містян. Дозвілля й розваги.	документальних фільмів; - складання хронологічних таблиць, ментальних карт, «асоціативних кушів», кросвордів тощо. - оцінювання якості виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.
47	становлення української інтелігенції; зміни вигляду міст на початку XX ст.; зміни в системі освіти; відносини українських	Зовнішній вигляд мешканців села і міста. Етнічне й конфесійне розмаїття міського населення	Груповою робота (у складі пар та/або малих груп): - взаємодія учнів та учениць під час роботи з історичними джерелами або добору джерел для опису історичних подій, явищ і процесів; - вправа на визначення моральних пріоритетів та формування демократичних цінностей; - робота з додатковими джерелами: - підготовка повідомлень/презентацій про видатні постаті періоду; - добір експонатів для віртуального музею (на вибір): «Українське підприємництво. Цукрова промисловість України на початку XX ст.», «Українські меценати», «Богдан і Варвара Ханенки», «Кооперативний рух на західноукраїнських землях наприкінці XIX — на початку XX ст.», «“Сокіл”, “Січ”, “Пласт” — розбудова інфраструктури національного життя», «Український
48	політичних партій із загальноросійськими політичними партіями;	Урізноманітнення форм і напрямів освіти: гімназійна освіта, поява навчальних закладів технічного профілю, приватні навчальні заклади. Боротьба за створення українського університету у Львові. Розвиток наукових досліджень. Наукові товариства.	
49	погромів; • розпізнає та визначає належність культурно історичних пам'яток до мистецького стилю;	Реалізм другої половини XIX ст. як світоглядна і культурно-мистецька течія. Український модерн і ранній модернізм (авангардизм) зламу XIX— XX ст. у літературі, образотворчому мистецтві, архітектурі. Поява будівель громадського призначення: вокзали, криті ринки, театри. Меценатство.	
50	характеристики цих подій, явищ, процесів;	Зміни у світосприйнятті людиною. Поява нових	

	застосовує поняття й терміни: «страйк», «монополія», емансипація», «меценат», «хутір», «відруб», «чорносотенець», «погром», «сіонізм», «Сірий клин», «Зелений клин», «народне віче», «загальне виборче право», «модернізм», авангардизм»; • дає характеристику	видів транспорту (потяги, трамваї, автомобілі), засобів спілкування (телеграф, телефон) та преси. Облаштування громадського простору (брукування, освітлення вулиць тощо). Фотографія та кінематограф.	архітектурний модерн», «Український ранній модернізм (авангардизм) кінця XIX — початку XX ст.», «Українські вчені й винахідники початку XX ст.», «Фотографії України, українців та українок початку
51	історичним персоналіям (Микола Міхновський, Євген Чикаленко, Володимир Жаботинський, Андрей Шептицький, Ілля Шраг, Єфросинія Зарницька та інші), із використанням інформації з різних джерел, зокрема, відео- та аудіоматеріалів, матеріалів музейних експозицій; формулює власні судження про вчинки історичних осіб; • характеризує	Участь церкви (релігійних організацій) і духовництва у формуванні основ новочасного українського суспільства. Розширення просторів світського життя (секуляризація). Зміни в поглядах на становище жінки. Опіка над здоров'ям і медичні служби.	XX ст.», «Євреї на українських землях на початку XX ст.», «Київ на початку XX ст.» тощо; – порівняльне мінідослідження «Селянська реформа 1861 р. та аграрна реформа Петра Столипіна», «Переселенський рух на схід і трудова еміграція за океан», «“Просвіта” на
52	громадсько-політичне та культурне життя єврейського населення,	Харків в другій половині XIX - на початку XX ст.	західноукраїнських землях і в Наддніпрянській Україні».
53	кримських татар та інших	Тематичне оцінювання	Диференціація:

54	народів; • аналізує зміст і характеризує основні ідеї програмових документів українських партій щодо бачення подальшої долі України; • визначає та характеризує наслідки реформ Петра Столипіна; першої російської революції для розвитку українського руху; перетворення Галичини на «Український П'ємонт»; • порівнює причини й наслідки селянської реформи 1861 р. та аграрної реформи Петра Столипіна; • формулює історичне значення здобутків українського руху на початку XX ст.; • висловлює власну думку щодо еволюції в поглядах українських громадських і політичних діячів про подальшу долю України	Підсумковий урок	• вправи різного рівня складності з визначення історичної постаті, аналізу історичного джерела; пошук та розрізнення первинних і вторинних джерел на задану тему; • розрізнення фактів і суджень у запропонованому науково-популярному тексті; • створення повідомлення для соціальної мережі на обрану історичну тематику; • створення образу (словесного, візуального) обраної історичної події; • вправи для роботи з історичною (контурною) картою, порівняння інформації з різних карт, визначення її повноти та достовірності; • створення рекламного продукту на основі історичного краєзнавчого матеріалу.
----	--	------------------	--